

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3. Quibus manifestari debuerit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

busdam manifestari. Probat. Ad diuinæ sapientia ordinē pertinet, vt Dei dona, & secreta non equaliter ad omnes, sed immediate ad quosdam & per eos ad alios deriuentur, ergo in mysterio natiuitatis hoc debuit obseruari. Antecedens declaratur ex auctoritate Actuum 10. de mysterio resurrectionis Christi. Cōsequētia probatur ex auctoritate ad Ro. 3. Omnia ex se & antedictis sunt clara.

In responsione ad tertium, de morte innocentium ab Herode, habes etiam gentiliū testimoniu. Macrobius enim in Saturnalibus narrat Augustum audita talium nece, dixisse. Mallem porcus, q̄ filius fuisse Herodis: fuit enim et unus infans Herodis filius cum aliis interfectus: porcos autem iudaei nō interficiūt, quia non vescuntur carne iustia. Est enim hoc velut testimoniu ab hostibus de aduentu Magorū ad querendum Christū natum.

lium, ergo natiuitas Christi nulli debuit manifestari.

¶ 2 Præ. Ante natiuitatem Christi, manifestata erat beatae Virgini & Ioseph futura Christi natiuitas. non ergo erat necessarium Christo nato, eandem aliis manifestari.

¶ 3 Præ. Nullus sapiens manifestat id, ex quo turbatio nascitur, & detrimentum aliorum: sed manifestata Christi natiuitate, subsecuta est turbatio. dñ enim Matt. 2. q̄ audiens Herodes Christi natiuitatem, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Cessit et hoc in detrimentum aliorum, quia ex hac occasione, Herodes occidit pueros in Bethleem, & in omnibus finibus eius, a bimatu, & infra. ergo videtur q̄ non fuerit conueniens Christi natiuitatem, aliquibus manifestari.

SEDE CONTRA est, quod Christi natiuitas nulli fuisset proficua, si omnibus esset occulta: sed oportebat Christi natiuitatem esse proficua: alioquin frustra natus fuisset. ergo videtur q̄ aliquibus manifestari debuisset Christi natiuitas.

RESPON. Dicendum, q̄ sicut Apostolus dicit Rom. 13. Quæ a

Deo sunt, ordinata sunt. Pertinet autem ad diuinæ sapientia ordinem, vt Dei dona, & secreta sapientie eius, non equaliter ad oēs, sed immediate ad quosdam pertineant, & per eos ad alios deriuentur. Vnde & quantum ad resurrectionis mysterium, dicitur Act. 10. q̄ Deus dedit Christum resurgentem manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinaris a Deo, vnde & hoc etiā debuit circa ipsius natiuitatem obseruari, vt nō omnibus Christus manifestaretur, sed quibusdam, per quos posset ad alios deuenire.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ sicut fuisset in præiudicium salutis humanæ, si omnibus hominibus Dei natiuitas innotuisset, ita etiam, & si nulli nota fuisset. Vtrog; enim modo tollitur fides: tam scilicet per hoc quod aliquid est totaliter manifestum, quam etiam per hoc, quod a nullo cognoscitur, a quo possit testimonium audiri. Fides enim est ex auditu, ut dicitur Roman 10.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ Maria & Ioseph instruendi erant de Christi natiuitate antequā nasceret: quia ad eos pertinebat reuerentiā exhibere p̄li conceptæ in utero, & etiā obsequi nascituræ. Eorū autē testimoniu propter hoc, quod erat domesticū, fuisset habitum suspectū circa magnificentia Christi, & ideo oportuit vt alijs manifestaret extraneis, quorum testimonium suspectum esse non posset.

AD TERTIVM dicendum, q̄ ipsa turbatio subsecuta ex natiuitate Christi manifestata, congruebat Christi natiuitati. primo quidē, quia per hoc manifestatur cœlestis Christi dignitas. Vnde Greg. dicit in *Hom. Cœli rege nato, rex terre turbatus est: quia nimirū terrena altitudo confunditur, cū celsitudo cœlestis aperitur. Secundo, q̄a per hoc figurabatur iudicia-

ria Christi potestas. Vnde Aug. † dicit in quodam sermone Epiphania. Quid erit tribunal iudicantis, quādo superbos reges cuna terreat infantis? Tertio, quia per hoc figurabatur deiectio regni diaboli, quia vt Leo Papa dicit in sermone Epiphania. Non tantū Herodes in semetipso turbabatur, quantum diabolus in Herode: Herodes enim terrenum hominem æstimabat, sed diabolus Deum, & verum, regni sui successorem timebat, diabolus cœlestem, sed Herodes terrenum. Superflue tamen, quia Christus non venerat regnū in terra habere. Vnde Leo Papa dicit, Herodi loquens. Non capit Christum regia tua: nec mundi dominus, potestatis tue scripti est contentus angustijs. Quod autem Iudei turbabantur, qui tamen magis gaudere debuissent, aut hoc est, quia, ut Chryso. * dicit, de aduentu iusti non poterant gaudere iniqui, aut volentes fauere Herodi, quem timebant: populus enim plus iusto fauer eis, quos crudelēs sustinet. Quod autem pueri ab Herode sunt interfecti, nō cessit in eorum detrimentum, sed in eorum profectum. Dicit enim Augustinus in sermone quodam de Epiphania: Absit, ut ad liberandos homines Christus veniens, de illorum premio, qui pro eo interficiuntur, nihil egerit, qui pendens in ligno, pro eis a quibus interficiebatur, orauit.

H ARTICVLVS III.

Super Quæstionē trigesima sexie articulum tertium. **T**itulus clarus.

In corpore vnica est cōclusio sub intellecta, Conuenienter electi sunt illi, quibus est Christi natiuitas manifestata. Probat. Salus futura p̄ Christum ad omnem hominum diuinitatē p̄inebat, ergo Christus natus omnibus conditionibus hominum est conuenienter manifestatus, ergo p̄ floribus, Magis, Simeoni, & Anna cōuenienter. Antecedens probatur ex auctoritate apostoli. Consequētia probatur, quia hoc. Salsus tot auctororum, in Christi natiuitate debuit præfigurari, ut nulla hominum cōditio a Christi salute excluderet. Secunda vero consequentia declaratur, ex sex diuersitatibus inter istos inuentis. prima inter iudeos, & gentiles: secūda inter propinquos & distantes: tertia inter sapientes & simplices: quarta inter potentes & viles: quinta inter peccatores, & iustos: sexta inter mares & feminas. Omnia clara sunt.

¶ 2 Præ. Manifestatio diuinæ veritatis præcipue debet fieri ad Dei amicos, secūdam illud Iob 36. Annuntiat de ea amico suo: sed Magi videtur esse Dei inimici: dñ. n. Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliqd sciscitemini. non ergo debuit Christi natiuitas Magis manifestari.

¶ 3 Præ. Christus venerat totū mundum a potestate diaboli liberare, vnde dicit Malach. 1. Ab ortu solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus. non ergo solum in oriente positus debuit manifestari, sed etiam ubique terrarum.

¶ 4 Præ. Omnia sacramēta veteris legis erāt Christi figura, sed sacra veteris legis dispēlabāt p̄ ministeriū sacerdotū galili. ergo v̄ q̄ magis debuisset Christi natiuitas manifestari sacerdotibus in tēplo, q̄ pastoribus ī agro.

¶ 5 Præ.

Homi. 10. in euāg. in pri.

¶ 1. Præ. Chrs ex virgine matre natus est, & ætate parvulus erat. Cõuenientius igitur videtur fuisse, qd Christus manifestaret iuuenibus, & virginibus, qd se nris & cõiugatis, vel viduis, sicut Simeoni & Annæ.

SED CONTRA est, qd dicitur Iohan. 13. Ego scio quos elegerim: quæ autem fiunt secundum Dei sapientiam cõuenienter fiunt, ergo cõuenienter fiunt electi illi, quibus est manifesta Christi natiuitas.

RESPON. Dicendum, qd salus, quæ erat futura per Christum, ad omnem diuersitatem hominũ pertinebat: quia sicut dicitur Col. 3. In Christo Iesu non est masculus & femina, gentilis & iudæus, seruus & liber: & sic de alijs hmõi. Et vt hoc in ipsa Christi natiuitate præfiguraretur, omnibus cõditionibus hominum est manifestatus, quia ut Aug. * dicit in sermone de Epiphania, Pastores fuerunt Israelita, Magi gentiles, illi prope, illi longe, vtriq; tamen ad angulum lapidem concurrerunt. Fuit etiã inter eos alia diuersitas: nam Magi fuerunt sapientes, & potentes Pastores autem simplices & viles. Manifestatus etiam est iustis, Simeoni & Annæ, & peccatoribus. s. Magis: manifestatus est etiam & viris & mulierib; , vt per hoc ostenderetur, nullam conditionem hominum excludi a Christi salute.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd illa manifestatio natiuitatis Chri, fuit quædam prælibatio plenæ manifestationis, quæ erat futura. & sicut in secundâ manifestatione, primo annũtiata est gratia Christi per Christum & eius apostolos iudæis, & postea gentilibus, ita ad Christum primo, peruenerunt Pastores, qui erant primitiæ iudæorum, tâquam prope existentes, & postea venerũt Magi a remotis, qui fuerunt primitiæ gentium, ut Aug. * dicit.

AD SECVDVM dicendum, qd (sicut Ang. dicit in serm. de Epiph.) Sicut præualet imperitia in rusticitate pastorum, ita præualet impietas in sacrilegijs magorum, vtrõsq; tamen sibi lapis ille angularis attribuit, quippe qui venit stulta eligere, vt confunderet sapientes, & non vocare iustos, sed peccatores, vt nullus magnus superbiret, nullus infirmus desperaret. Quidam tamen dicunt, qd isti Magi nõ fuerũt malefici, sed sapientes Astrologi, qui apud Persas, vel Chaldaeos Magi uocantur.

AD TERTIVM dicendum, qd sicut Chryl. dicit, * Ab oriente venerunt Magi, quia vnde dies nascitur, inde initium fidei processit: quia fides lumen est animarum, vel quia oēs qui ad Christum veniunt, ab ipso & per ipsum veniunt, de quo dicitur Zachariæ. 6. Ecce vir, Oriens nomen eius. Dicuntur autem ab oriente, ad literam venisse, vel quia de vltimis orientis partibus venerunt, secundum quosdam, vel quia de aliquibus vicinis partibus iudææ venerunt, quæ tamen sunt regioni iudæorum ad orientem. Credibile tamen est, etiam in alijs partibus mundi aliqua indicia natiuitatis Christi apparuisse, sicut Romæ fluxit oleũ, & in Hispania apparuerunt tres soles, paulatim in vnum coeuntes.

AD QVARTVM dicendum, quod sicut Chryl. dicit, Angelus manifestans Chri natiuitatem, nõ iuit Hierosolymã, non requisit scribas & phariseos: erant enim corrupti & præ inuidia cruciabantur: sed pastores erant sinceri antiquam conuersatione patriarcharum & Moyli colentes. Per hos etiam pastores significabantur doctores Ecclesiæ, quibus Chri mysteria reuelantur, quæ latebant iudæos.

AD QVINTVM dicendum, quod sicut Ambro. * dicit, generatio domini non solum a iuuenibus: sed

A etiam a senioribus & iustis accipere debuit testimonium, quorum etiam testimonio propter iustitiã, magis credebatur.

ARTICVLVS III.

¶ 1. Præ. Christus per seipsum natiuitatem suam manifestare debuerit.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur qd Christus per se ipsum natiuitatem suam manifestare debuerit. Causa n. quæ est per se, semper est potior ea, quæ est per aliud, ut dicitur in 8. Physic. * sed Chrs suam natiuitatem manifestauit per alios, puta Pastores per angelos, & Magis per stellã. ergo multo magis per seipsum debuit suã natiuitatem manifestare.

¶ 2. Præ. Eccles. 20. dicitur, Sapientia abscondita & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in utrisque? Sed Chrs a principio sue conceptionis plene habuit sapientiã & gratiã thesaurum. nisi ergo hæc plenitudinẽ manifestasset per opera & verba, fuisset frustra ei data sapientia & gratia, quod est inconueniens, quia Deus & natura nihil frustra facit, ut dicitur in 1. de Cœlo. *

¶ 3. Præ. In lib. de infantia Saluatoris legitur, quod Chrs in sua pueritia multa miracula fecit, & ita videtur quod suam natiuitatem per seipsum manifestauerit.

SED CONTRA est, quod Leo papa dicit, ¶ quod Magi inuenerũt puerũ Iesum nulla ab humana infantia generalitate discretum: sed alij infantes non seipsum manifestar. ergo neq; decuit, quod Christus per seipsum suam natiuitatem manifestaret.

RESPON. Dicendum, quod natiuitas Chri ad humanã salutem ordinabatur, quæ quidẽ est per fidem: fides autem salutaris, diuinitatẽ, & humanitatẽ Christi confiteretur. Oportebat igitur ita manifestari natiuitatẽ Chri, vt demonstratio diuinitatis eius, fidei humanitatis ipsius nõ præiudicaret. Hoc autẽ factum est, dum Christus in seipso natiuitatem similem infirmitati humanæ exhibuit, & tamen per Dei creaturas diuinitatis uirtutem in se monstrauit. & iõ Christus non per seipsum suam natiuitatẽ manifestauit, sed per quasdam alias creaturas.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in via generationis & motus, oportet per imperfecta ad perfectum perueniri, & ideo Christus prius manifestatus est per alias creaturas, & postea manifestauit se per seipsum manifestatione perfecta.

AD SECVDVM dicendum, qd licet sapientiã abscondita sit inutilis non tñ ad sapientem pertinet, ut quolibet

Super Questionis trigesima sexta Articulus quartus.

Tullius clarus est.

In corpore vnicã conclusio, Christus non per seipsum, sed per alias creaturas suam natiuitatem manifestare debuit. Probatur, Natiuitas Christi ordinata est ad humanam salutem per fidem, ergo oportebat ita manifestari, ut fides deitatis, fidei humanitatis non præiudicaret, ergo nõ per seipsum, sed per alias creaturas debuit manifestari. Prima consequentia probatur, quia fides salutaris est circa utramque, scilicet deitatem, & humanitatem Christi. Secunda probatur, quia fides humanitatis fit, dum Christus in seipso humanitatem inhumanam, sicut alij, exhibuit: fides uero deitatis, dũ per creaturas, angelos, s. & stellam pastorum, Magis, Simeoni, Annæ; uirtus deitatis manifestatur. ¶ In responsione ad tertium, collige uirtus Chrylostomi auctoritatem, quod ad literã miraculum uini fuit initium signorum Christi impliciter, & non limitate in illo loco. Et hoc optima rone litera probat ex uerbis Ioan. Baptiste: miraculum quippe uini factum est post baptismum Christi per annum secundum ecclesiasticam traditionem, tria mysteria uno die diuersis annis contingit se attestantem, s. Magorum adorationem, baptismum Christi, & conuersionem aquæ in uinum.

L. 8. Physic. tex. 39. io. 2

L. 1. de celo, tex. 32. to. 2.

In ser. 4. de Epiph. i me. incipit. Hic ser. iustum & rationabile.

E

B

C

D

In ser. 4. de Epiph. i me. incipit. Hic ser. iustum & rationabile.

Alit. & licet.

¶ 1. Præ. Christus per seipsum natiuitatem suam manifestare debuerit.

AD TERTIVM dicendum, qd sicut Chryl. dicit, * Ab oriente venerunt Magi, quia vnde dies nascitur, inde initium fidei processit: quia fides lumen est animarum, vel quia oēs qui ad Christum veniunt, ab ipso & per ipsum veniunt, de quo dicitur Zachariæ. 6. Ecce vir, Oriens nomen eius. Dicuntur autem ab oriente, ad literam venisse, vel quia de vltimis orientis partibus venerunt, secundum quosdam, vel quia de aliquibus vicinis partibus iudææ venerunt, quæ tamen sunt regioni iudæorum ad orientem. Credibile tamen est, etiam in alijs partibus mundi aliqua indicia natiuitatis Christi apparuisse, sicut Romæ fluxit oleũ, & in Hispania apparuerunt tres soles, paulatim in vnum coeuntes.

AD QVINTVM dicendum, quod sicut Ambro. * dicit, generatio domini non solum a iuuenibus: sed